

Valtuustoaloite talonmiespalvelun järjestämiseksi ikäihmisten omakotitaloasumisen mahdollistamiseksi

949/00.01.02.01/2025

Kaupunginvaltuusto 11.06.2025 § 122

Valtuutettu Teija Ristaniemi esitti Sosiaalidemokraattisen valtuustoryhmän puolesta seuraavan valtuustoaloitteen:

”Sosiaalidemokraattisen valtuustoryhmän aloite.

Lohjalla on paljon omakotitaloja, joissa asuu ikäihmisiä tai muuten apua pihatöissä tarvitsevia henkilöitä. Pihatyöapu mahdollistaisi ikäihmisen asumisen pidempään kotona eikä paine laitoshoitopaikkojen suhteen lisääntyisi. Puutarhamiljööllä ja oleskelulla puutarhassa on myös hyvinvointia lisäävä ja terveyttä edistävä vaikutus. Pihatyöavun saamisen mahdollisuus lisää myös ikäihmisen asumisen moninaisuutta. Sillä olisi mitä ilmeisemmin vaikutus myös kyllien elävyyteen. Puhumattakaan ikäihmisten omavaraisuuden ja huoltovarmuuden turvaamisesta. Puutarhapiha antaa hyvän sadon kasveista ja omenoista.

Lohjan kaupunki maksoi v. 2024 yhteensä 3 292 438 € työttömyys-etuuksien kuntaosuutta. Lohjan kaupungissa on runsas 800 pitkäaikaistyötöntä henkilöä. Heistä monelle saattaisi sopia vaikka koko- tai osa-aikatyö ns. talonmiespalvelun tehtävissä. Olisi myös erittäin järkevää työllistää pitkäaikaistyöttömiä ja kohdentaa euroja kaupunkia myös taloudellisesti hyödyntävällä tavalla.

Lohjan kaupungissa asuu itsenäisesti 75-vuotta täyttäneistä ikäihmistä runsaat 90 %. Yhteensä Lohjalla asuu 4 268 perhekuntaa, joissa vanhin asukas on täyttänyt 75-vuotta. Omakotitaloja Lohjan kiinteistöistä on lähes 50 %. Ikääntyvä ihminen tarvitsee apua selvitäkseen omakotitaloasumisesta voimien heikentyessä ja mahdollisesti leskeytyessään. Kesäaika ja talviaika ko. asumismuodossa tuo omat haasteensa ikäihmiselle.

Esitän sosiaalidemokraattisen ryhmän puolesta, että selvitetään mahdollisuuksia ikäihmisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi palkata työttömiä/pitkäaikaistyöttömiä henkilöitä toimimaan ja tuottamaan ikäihmisten omakotitaloasumisen turvaamiseksi tarvittavia palveluita kaikkina vuodenaikoina.

Sosiaalidemokraattisen valtuustoryhmän puolesta Teija Ristaniemi kaupunginvaltuutettu, SD Lohja”

Lisätiedot Hallintojohtaja Sanna Lunström, sanna.lundstrom(at)lohma.fi

Päätösesitys Valtuusto päättää

1. merkitä aloitteen saapuneeksi

2. lähettää aloitteen kaupunginhallitukselle valmisteltavaksi

Päätös Valtuusto päätti esityksen mukaan.

Tiedoksi johdon assistentti Perheentupa
merkitään aloiteluettelo

Valtuustoaloite on hyvä avaus kunnan oman työllistämisroolin selvittämiseksi. Aloitteessa on nostettu esiin työllisyydenhoidon näkökulmasta tärkeä asiakaskohderyhmä ja kaupungin omat työllistämismahdollisuudet.

Valtuustoaloitteen mukaisesti työllisyyspalvelut on syksyllä 2025 selvittänyt Kuntaliiton neuvontapalvelusta kunnan mahdollisuutta järjestää itse esimerkiksi talonmiespalvelua työllistämistoimintana. Ohessa Kuntaliiton juristin vastauksen pääkohdat:

"Kunta hoitaa itsehallinnon nojalla itselleen ottamansa tehtävät ja järjestää sille laissa erikseen säädetty tehtävät. Laissa säädetään myös siitä, kun tehtäviä on järjestettävä yhteistoiminnassa muiden kuntien kanssa (lakisääteinen yhteistoiminta). Kunta voi sopimuksen nojalla ottaa hoitaakseen muitakin kuin itsehallintoonsa kuuluvia julkisia tehtäviä.

Kunnalla on siten oikeus ihan itsekin järjestää talonmiespalveluita kunnan ja kuntakonsernin omia tarpeita varten, ilman että esim. kilpailuoikeudellisia seikkoja täytyy ottaa huomioon. Kyse ei ole lakisääteisestä tehtävästä. Mikäli kunta sen sijaan tuottaa talonmiespalveluita kilpailutilanteessa markkinoilla, eli myy talonmiespalveluita kuntakonsernin ulkopuolisille toimijoille, sen on kuntalain 126.1 §:n mukaan annettava tehtävä osakeyhtiön, osuuskunnan, yhdistyksen tai säätiön hoidettavaksi (yhtiöittämisvelvollisuus).

Asiassa on mahdollisesti kyllä niin, että valtuustoaloitteessa esitetty palvelu täyttäisi vaatimuksen tehtävän yleishyödyllisyydestä: Yleiseen toimialaan kuuluvien tehtävien pitää olla kuntalaisten "yhteisiä asioita". Tämä ei tarkoita, että kaikkien kuntalaisten on aina saatava hyötyä toimenpiteestä. Sen, että kunta huolehtii tehtävän hoitamisesta, pitää kuitenkin olla yleisesti hyväksyttävää, tarkoituksenmukaista ja sopivaa. Tämä edellytys tulee kuntalain 1 §:n 2 momentista, jossa säädetään muun muassa, että kunnan tulee edistää asukkaidensa hyvinvointia.

Asiassa tulisi lopuksi vielä muistaa, että aloitteessa on kyse siitä, että kaupunki tukisi vain tiettyä asukasryhmää. Tällöin kunnan tulisi kuitenkin olla tarkka, koska Kunnan jäseniä on lähtökohtaisesti kohdeltava yhdenvertaisesti – kunnan jäseniä ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa keskenään eriarvoiseen asemaan. Perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännöksen 2 momentin mukaan "ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Mikäli kunta kuntakonsernin normaalilla tavalla omia tarpeita varten tuottaisi ko. talonmiespalveluita, ja sitten palkkaisi pitkäaikaistyöttömiä ko. talonmiestehtäviin, asiassa ei ainakaan lähtökohtaisesti olisi ongelmia. Kun kyse nyt on kuitenkin palveluiden tuottamisesta tai ainakin tarjoamisesta kuntakonsernin ulkopuolisille tahoille, asiaan soveltuu kilpailuoikeudelliset säännökset sekä lisäksi säännökset kunnan toimialasta, jolloin kysymys on myös siitä mitä kunta voi ylipäätään tehdä.

Asiassa syntyisi hyvin mahdollisesti yhtiöittämisvelvoite. Asiassa tulisi myös tarkasti selvittää mikäli toiminta em. kunnan yleisestä toimialasta tehtyjen periaatteiden valossa ylipäätään olisi hyväksyttävää, ja jos

katsottaisiin että olisi, pitäisi vielä olla tarkka, että palvelut tarjotaan esim. yhdenvertaisuusperiaatetta rikkomatta."

Edellä olevan Kuntaliiton kannanoton perusteella työllisyyspalvelut ei ole lähtenyt laajemmin selvittämään talonmiespalvelun järjestämistä ikäihmisille.

Valtuustoaloitteen mukaista toimintaa on mahdollisuus järjestää myös esimerkiksi kolmannen sektorin toimijoiden toimesta. Työllisyyspalveluista on kannustettu kolmannen sektorin toimijoita hakemaan hankerahoitusta, kun vastaavista asioista on keskusteltu heidän kanssaan. Työllisyyspalvelut seuraavat myös erilaisia hankemahdollisuuksia ja hakevat niitä mahdollisuuksien mukaan.

Valtuustoaloitteeseen liittyviä asioita käydään läpi Lohjan kaupungin hyvinvointisuunnitelman päivittämisen yhteydessä ja samalla selvitetään, voisiko hyvinvointisuunnitelman päivityksen yhteydessä hyödyntää aloitteessa esille nostettuja asioita.

Lisätiedot	Työllisyysaluepäällikkö Erja Kononen, erja.kononen(at)lohja.fi
Esittelijä	Työllisyysaluepäällikkö Kononen Erja
Päätösesitys	Työllisyys- ja elinkeinolautakunta päättää 1. merkitä tiedoksi työllisyyspalveluiden tekemät toimet 2. että valtuustoaloitteen mukaista toimintaa ei lähdetä toteuttamaan 3. että valtuustoaloitteeseen liittyviä asioita käydään läpi hyvinvointisuunnitelman päivittämisen yhteydessä 4. esittää aloitteen kaupunginhallitukselle ja edelleen kaupunginvaltuustolle loppuun käsitellyksi.

Käsittely

Esitys asian palauttamisesta valmisteluun

Keskustelun kuluessa työllisyys- ja elinkeinojaoston jäsen Seija Katajaoksa esitti puheenjohtaja Birgitta Kuosmasen kannattamana asian palauttamista valmisteluun:

"Valtuutettu Teija Ristaniemi on esittänyt vuonna 2025 Sosiaalidemokraattisen valtuustoryhmän puolesta valtuustoaloitteen koskien pitkäaikaistyöttömien koko- tai osa-aikaista työllistämistä järjestämällä talonmiespalvelun ikäihmisten omakotitaloasumisen mahdollistamiseksi. Perusteluina tuolloin on esitetty työttömyysetuuksien kuntaosuuksien korkeaa euromäärää ja mahdollisuutta kehittämishankkeen avulla kohdentaa euroja kaupunkia taloudellisesti hyödyntävällä tavalla. Toisaalta perustellaan valtuustoaloitetta sillä, että Lohjalla yli 75-vuotiaista asuu kotona 90 %, suuntaus, jota tulisi tukea mahdollisuuksien mukaan. Edelleen talonmiespalvelun soveltavuutta perustellaan sillä, että Lohjalla kiinteistöistä 50 % on omakotitaloja ja osassa omakotitaloista asuu myös kotona asuvia yli 75- vuotiaita. Avun tarve myös korostuu leskeytymisen yhteydessä. Työllistämishankkeen juridista näkökulmaa on selvitetty Kuntaliiton juristilla. Kuntaliiton juristin vastauksestansa selviää, että kunnan on mahdollista järjestää talonmiespalvelu omana, ei lakisääteisenä palveluna tietyn edellytyksin.

Kysymyksessä ei saa olla kilpailevana liiketoimintana tapahtuva talonmiespalvelu, eikä talonmiespalvelu saa siten myöskään polkea yleistä hintatasoa. Kunnan on myös yhtiötettävä talonmiespalvelu, jos kysymykseen tulisi maksullinen palvelu. Kuntaliiton juristin mukaan: kunnan on mahdollista edetä niin, että talonmiespalvelu täyttäisi kunnan vaatimuksen tehtävän yleishyödyllisyydestä ja yhteisten asioiden hoitamisesta, jonka etuna on asukkaiden hyvinvoinnin lisääminen. Yleiseen toimialaan kuuluvien tehtävien pitää olla kuntalaisten "yhteisiä asioita". Tämä ei tarkoita, että kaikkien kuntalaisten on aina saatava hyötyä toimenpiteestä. Perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännöksen 2 momentin mukaan "ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Sen, että kunta huolehtii tehtävän hoitamisesta, pitää kuitenkin olla yleisesti hyväksyttävää, tarkoituksenmukaista ja sopivaa. Tämä edellytys tulee kuntalain 1 §:n 2 momentista, jossa säädetään muun muassa, että kunnan tulee edistää asukkaidensa hyvinvointia."

Kuntaliiton juristin seikkaperäisen selvityksen referointi:

- Jos kunta tarjoaa omakotitaloasujille kotona pärjäämisen tueksi maksullista talonmiespalvelua, tulee kunnan tällöin yhtiöittää palvelu
- Kunta voi järjestää talonmiespalvelun, jollei se ole palvelun saajalle maksullista
- Kunnan tehtävänä on lisätä asukkaidensa hyvinvointia yhdenvertaisesti

Vastaesitys:

Vetoan Kuntaliiton juristin selvityksen kohtaan, jossa puolletaan talonmiespalvelu sillä edellytyksellä, että se järjestetään kunnan omana toimintana: Kunnalla on siten oikeus ihan itsekkin järjestää talonmiespalveluita kunnan ja kuntakonsernin omia tarpeita varten, ilman että esim. kilpailuoikeudellisia seikkoja täytyy ottaa huomioon. Mikäli kunta kuntakonsernin normaalilla tavalla omia tarpeita varten tuottaisi ko. talonmiespalveluita, ja sitten palkkaisi pitkäaikaistyöttömiä ko. talonmiestehtäviin, asiassa ei ainakaan lähtökohtaisesti olisi ongelmia." Jos halutaan tehdä talonmiespalvelusta kustannustehokasta ja palkata työttömät sekä ottaa maksua talonmiespalvelusta tulee huomioida Kuntaliiton juristin kunnalle tällöin esittämät velvoitteet: Kun kyse nyt on kuitenkin palveluiden tuottamisesta tai ainakin tarjoamisesta kuntakonsernin ulkopuolisille tahoille, asiaan soveltuu kilpailuoikeudelliset säännökset sekä lisäksi säännökset kunnan toimialasta, jolloin kysymys on myös siitä mitä kunta voi ylipäätään tehdä. Vastaesityksessäni haluan tuoda esille samat perustelut kuin valtuutettu Teija Ristaniemi (SD) esitti, sillä tarkennuksella, että taloudellinen hyöty seuraisi pitkäaikaistyöttömien työllistämisaikavälikäytöksistä, kuten työttömyysetuuksien kuntaosuuksien pienentymisistä ja työttömien työllistymisestä vastaisuudessa paremmin heidän päästyään jo hieman kiinni työelämään. Tällöin kunta välttyisi talonmiespalvelun yhtiöittämistarpeelta. Vastaesitys kohdentuu etenkin nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi. Vastaesitys kaipaa vielä jatkoselvittelyä. Esim. huomioida etenkin nuoret, tehdä nuorisopalveluiden kanssa hankesuunnitelma ja mahdollisen mallin luominen Lohja- Karkkila toiminta-alueelle."

Puheenjohtaja totesi, että keskustelun kuluessa on tehty kannatettu esitys asian palauttamisesta uudelleen valmisteluun, josta ei olla yksimielisiä, joten siitä on äänestettävä.

Äänestys

Puheenjohtajan esityksestä suoritettiin sähköinen äänestys seuraavasti ne, jotka kannattavat päätösesitystä, äänestävät JAA ne, jotka kannattavat Seija Katajaoksen vastaesitystä, äänestävät EI.

JAA: 1 ääni (Satu Sarin)
EI: 2 ääntä (Seija Katajaoksa, Birgitta Kuosmanen)
TYHJÄ 1 ääni (Harry Heinonen)

Puheenjohtaja totesi, että äänin 1-2, 1 tyhjä ääni, asia palautetaan valmisteluun.

Päätös Työllisyys- ja elinkeinolautakunta päätti palauttaa asian valmisteluun.

Käsittely Kaupunginhallituksen edustaja Laura Skaffari poistui kokouksesta tämän asian käsittelyn jälkeen klo 16.53.

Työllisyys- ja elinkeinolautakunta 22.09.2026 § 47

Valtuustoaloite on hyvä avaus kunnan oman työllistämisroolin selvittämiseksi ja osoittaa arvokasta kiinnostusta pitkään työttömänä olleiden tilanteiden selvittämistä kohtaan. Aloitteessa on nostettu esiin työllisyydenhoidon näkökulmasta tärkeät asiakaskohderyhmät ja kaupungin omat työllistämismahdollisuudet.

Valtuustoaloitteessa esitetään, että Lohjan kaupunki palkkaisi pitkäaikaistyöttömiä talonmiehiksi talonmiespalveluun, joka tarjoaisi palveluita erityisesti ikääntyneille lohjalaisille omakotitaloasujille. Ensimmäisen aloitteen käsittelyn yhteydessä todettiin, että mikäli kunta haluaisi tarjota tällaista palvelua avoimilla markkinoilla, tulisi toiminta yhtiöittää. Valtuustoaloite palautettiin keskustelun jälkeen valmisteluun ja siinä esitettiin, että selvitetäisiin vielä se mahdollisuus, että kunta tuottaisi talonmiespalvelua niin, että se ei olisi sen vastaanottajille maksullista. Näin kunta ei toimisi markkinoilla ja välttäisi yhtiöittämisvelvoitteen.

Seuraavassa on esitetty alustavia, suuntaa antavia laskelmia aloitteen kaltaisen talonmiespalvelun järjestämisestä. Jos valtuustoaloitteessa esitetty pitkäaikaistyötön palkattaisiin kunnan palvelukseen talonmieheksi, määrittyy hänen palkkansa tehtävän vaativuuden, työehtosopimusten ja Lohjan tasopalkkajärjestelmän mukaisesti. Koska talonmiespalvelun työntekijöiksi olisi ajatus palkata pitkäaikaistyöttömiä, käytetään tässä palkkaesimerkkinä 12,99 euron tuntipalkkaa, mikä on puisto- tai ulkoaluetyöntekijän avustavien tehtävien palkkataso. Mikäli palkkavalla henkilöllä olisi tehtävästä kokemusta tai koulutusta, tulisi palkkataso olemaan todellisuudessa korkeampi.

Mikäli talonmiespalveluun palkattaisiin henkilö 12,99 euron tuntipalkalla ja 6 tunnin päivittäisellä työajalla, olisivat henkilön palkkakustannukset kuukaudessa työnantajalle sivukulut mukaan laskettuna 1996,82 euroa. Vuodessa työntekijän palkkauskulut olisivat 24 960,29 euroa.

Mikäli kunta palkkaisi suurimmassa maksuluokassa olevan pitkäaikaistyöttömän, vuosittainen säästö kuntaosuusmaksussa olisi noin 4 650 euroa. Kuntaosuusmaksulistan suurimmassa maksuluokassa oleminen ei kuitenkaan voi olla rekrytoinnin kriteeri, joten palkkavien joukossa voisi olla myös henkilöitä, joista maksuosuus olisi tuota maksimisummaa alhaisempi. Mikäli vuosittaisista palkkauskuluista vähennettäisiin sakkomaksuista koitua säästö, tulisi yhden osa-aikaisen talonmiehen palkkaaminen maksamaan Lohjan kaupungille 20 310,29 euroa. Mikäli talonmiestoimintaan haluttaisiin vuoden aikana palkata osa-aikaisesti kymmenen pitkäaikaistyöttöntä, tulisi pelkkiin

palkkauskustannuksiin varata kuntaosuusmaksuista tehtävän vähennyksen jälkeen noin 203 100 euroa.

Koska talonmiestoimintaan palkattaisiin pitkäaikaistyöttömiä, joilla ei todennäköisesti tulisi olemaan omakotitalonmiestoiminnasta tai omakotitalon töistä aiempaa kokemusta tai sitä tukevaa koulutusta, tulisi toimintaan varata myös työnjohdollinen resurssi. Lohja-Karkkila työllisyyspalveluiden resurssit kohdistuvat lakisääteisten työvoimapaikoiden tarjoamiseen eikä työllisyyspalveluiden nykyiseltä henkilöstöltä löydy työaikaa eikä osaamista ohjata omakotitalonmiestoimintaa. Niinpä toimintaan tulisi kohdentaa vähintään yhden työnjohtajan/toiminnan koordinoijan palkkauskulut. Lisäksi toimintaan tulisi varata ainakin määräraha työvälineiden ja tarvittavien varusteiden ostamiseen, matkakustannuksien korvauksia ja todennäköisesti pakettiauton ostokustannukset sekä kattava vastuuvakuutus.

Jos aloitteen mukaista toimintaa toteutettaisiin, tulee samalla miettiä sen sijoittuminen Lohjan kaupungin organisaatiossa. TE-lautakunnan alaisena toimintana se ei ole mahdollista, sillä Lohja-Karkkila työllisyyspalvelut on Lohjan ja Karkkilan kaupunkien muodostama työllisyysalue. Lohja ja Karkkila vastaavat työllisyyspalveluiden rahoituksesta ja jakavat kaikki toiminnan kustannukset yhdessä työllisyysalueen yhteistyösopimuksessa sovitun jaon mukaan. Niinpä työllisyyspalveluiden talouden rakenne ei sovellu tilanteisiin, jossa jokin työllisyysalueen toiminta kohdistuisi vain toisen kunnan asukkaisiin.

Vaikka talonmiespalvelun järjestäminen tuottaisi sekä omakotitaloissa asuville kuntalaisille hyödyllistä palvelua että pitkäaikaistyöttömille työpaikkoja, ei kunnan omana toimintana järjestettävä talonmiestoiminta tuottaisi Lohjan kaupungille taloudellista säästöä vaan pikemminkin vaatisi merkittävää taloudellista resurssointia. Lohjan kaupunki myöntää jo suoran työllistämisen sijaan lohjalaisille työnantajille ja yhdistyksille rekrytoinnin tueksi Lohja-lisää ja kannustaa kolmannen sektorin toimijoita hakemaan toimintaansa myös hankerahoitusta. Vain lohjalaisille kohdennetun toiminnan toteuttaminen yhteisen työllisyysalueen kautta ei olisi perusteltua, vaan mikäli Lohjalla haluttaisiin perustaa omakotitaloasukkaita palvelevaa toimintaa, tulisi siihen varata määrärahat jonkin toisen lautakunnan talousarvioon.

Lisätiedot	Työllisyysaluepäällikkö Erja Kononen, erja.kononen(at)lohja.fi Erityisasiantuntija Anna Lehmuskoski, anna.lehmuskoski(at)lohja.fi
Esittelijä	Työllisyysaluepäällikkö Kononen Erja
Päätösesitys	Työllisyys- ja elinkeinolautakunta päättää 1. merkitä tiedoksi työllisyyspalveluiden tekemän arvioinnin, 2. että valtuustoaloitteen mukaista toimintaa ei lähdetä toteuttamaan, 3. esittää aloitteen kaupunginhallitukselle ja edelleen valtuustolle loppuun käsitellyksi.
Päätös	Työllisyys- ja elinkeinolautakunta päätti esityksen mukaan.
Tekninen korjaus	Teknisenä korjauksena päätösesityksen kohdassa 2. sana valtuustoaloitteen korjataan valtuustoaloitteen.
